

Las zonas alluviales da la Svizra

Sensegraben (BE/FR)

Plaun Segnas Sut (GR)

Umiker Schachen – Stierenhölzli a Brugg (AG)

Veschla-chaura da flum (*Epilobium fleischeri*)

Blauet da ginestra (*Lycaeides idas*) sin
veschla-chaura da Dodonaeus (*Epilobium dodonaei*)

Gnieu dal pitschen rivaun cumin (*Charadrius dubius*)

Auas grondas dal Rodan a Finges (VS)

Salesch stgir alpin (*Salix nigricans alpicola*)

Las zonas alluvialas da la Svizra

La Svizra è ritga da lais, flums, auals e glatschers. L'aua è ina part essenziala da la cuntrada natirala da noss pajais.

Las zonas alluvialas furman la **spartida tranter las auas currentas e la terra franca**. La ritgezza biologica extraordinaria da quests spazis natirals e selvadis è il resultat da la midada permanenta tranter setgira, inundaziun, erosiun e sedimentaziun. Cura che l'aua crescha midan ils flums lur letg e l'aua occupa surfatschas ch'eran avant sitgas, destruescha spazis da viver e creescha novs. La **varietad extraordinaria da spezias e spazis da viver** ch'ins chatta en las zonas alluvialas è il resultat da questa dinamica.

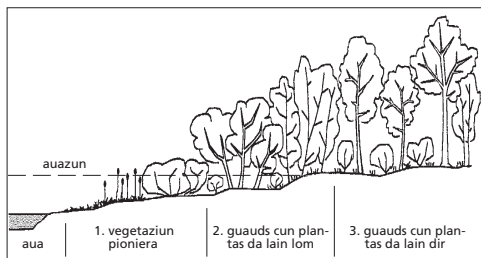
Dapi tschientaners curreggia l'uman ils curs da l'aua, cumbatta las inundaziuns: per sa proteger, per proteger ses bains, per gudagnar terren cultivabel. Las auas natiralas ch'existan anc en Svizra n'èn oz betg pli in grond privej; ins reconuscha schizunt lur impurtanza, lur ritgezza e lur bellezza. Era las zonas alluvialas meritan protecciun.

En nossas Alps naschan quatter currents d'impurtanza europeica – il Rodan, il Rain, l'En ed il Ticino – ed els sviluppan lur curs superiu e mesaun en noss pajais. Medemamain èn situadas en nossas Alps inginas da las pli impurtantas regiuns da glatschers da l'Europa. Perquai ha noss pajais in'incumbensa speziala da s'engaschar per la protecciun da las zonas alluvialas en l'Europa.

In ecosistem furnà da l'aua

Las zonas alluvialas sa laschan divider en trais spazis principals.

1. Il letg principal dal flum vegn savens modifitgà tras la fluctuaziun da las auas, uschia che la vegetaziun che vegn da sa sviluppar tranter duas auas grondas sa compuna d'**ervas da pionier** ablas da crescher mintg'onn danovamain. Era bostgam da salesch po far ragisch en la terra criva da glera.

2. Sin las terrassas alluvialas lung il letg principal creschan surtut saleschs uogna. En quests lieus èn las cundiziuns - tranter duas auas grondas - stabilas avunda per lubir il svilup da gauds pioniers numnads **gauds alluvials cun plantas da lain lom**. Las plantas da lain relativamain lev e pauc durabel predomineschan.
3. Ils spazis pli allontanads da l'aua e las terrassas situadas pli ad aut vegnan strusch pli inundadas, ma restan permanentamain u temporarman sut l'influenza dal nivel da l'aua sutterrana. Qua s'installeschan suenter plirs onns u decennis da stabilitad **gauds alluvials cun plantas da lain dir** sco fraissens, ischis ed ulms u schizunt faus, ruvers e pigns. Characteristic per quests gauds è la dominanza da plantas da lain relativamain compact e durabel.

Enfin a l'atezza da 700 m s.m. èn las zonas alluvialas cuvertas surtut da gauds alluvials cun plantas da lain dir. A partir da 1000 m s.m. svaneschan quels però cumplettamain e fan plaz al gaud alluvial cun plantas da lain lom. A partir da circa 1600 m s.m. svanescha era quel ed il gaud vegn remplazzà da bostgam. Sin ils terrens proglazials e las planiras alluvialas alpinas sur il cunfin dal gaud domineschan las ervas da pionier.

Ina diversitad excepziunala

La vegliadetgna dals singuls spazis (l'onn cura ch'els èn cumparids u èn vegnids regiuninads tras las auas grondas), il grad d'umidità, la textura dal terren e la ritgezza da substanzas nutritivas s'uneschan per fumar sin in pitschen spazi in **mosaic complex da spazis da viver extremamain differents**.

En las zonas alluvialas da la Svizra èn vegnidas registradas enfin oz da quai da **1200 spezias da plantas**. Il dumber effectiv dastgass però muntar a passa 1500 spezias, quai che correspundess a la mesadad da la flora svizra sin in spazi d'in mez pertschient da la surfatscha svizra. La diversitad da la fauna è sumeglianta a quella da la flora. **Tgirallas, libellas e salips** sa servan da divers ambients da viver en il decurs da lur ciclus vital; ils **amfibis ed ils peschs**, numerus **utschels e mammals** chattan là preda, protecciun e refugi.

Zona da pionier

Gaud da plantas da lain lom (ogna)

Gaud da plantas da lain dir (fraissen, ruver, tigl)

Zona umida alpina

In ecosistem periclità

Las **correcturas dals flums** e la **drenascha da las planiras**, e pli recentamain la **construcziun da lingias da traffic** ed il svilup da las aglomeraziuns e dal turissem, han fatg svanir var **90 pertschient** da las zonas alluvialas da la Svizra. Il medem svilup è da constatar en ils pajais cunfinants.

La **quota nunsuffizienta d'aua restanta** en la gronda part dals flums alpins (chascunada surtut pervi da l'exploraziun da l'energia idraulica), las **rivas segiradas tras rempars**, la profundaziun dals letgs da flums han per consequenza che la vegetaziun alluviala è sa transfurmada en societads da plantas pli setgas e main tipicas.

L'**eutrofisaziun** (enrictgiment dals spazis da viver cun substanzas nutritivas) ha medemamain depauperisà la vegetaziun.

Il **barat biologic** lung ils flums ed auals e tranter ils curs d'aua, sias rivas e la cuntrada vischina vegn restrenchsi tras barrieras da differents tips (rempars, serras, colliaziuns da traffic, explotaziun intensiva dal terren).

Differentas **intervenziuns localas** contribueschan a sminuir la valor da las zonas alluvialas (deponias, explotaziun da glera, gulivadas, drenaschas, etc.).

Il mument n'èn **dus terzs da las zonas alluvialas d'impurtanza naziunala en la regiun bassa da la Svizra betg pli activas**; las raschuns principalas èn in reschim d'aua disturbà e l'absenza d'inundaziuns. Sulettamain in **terz** da las zonas alluvialas corresponda oz a la definiziun da **zonas alluvialas activas**. En questas zonas ha anc lieu il process d'erosiun e da sedimentaziun; il reschim d'aua permetta inundaziuns periodicas.

Ils sistems alluvials inactivs furman dentant tuttina in grond stgazi natural. En la Svizra bassa, nua che tut ils gronds flums èn curregids, pon ils guauds mantegnair per lung temp in caracter alluvial, perquai che las ragischs da las plantas cuntanschan il nivel da l'aua sutterrana.

En las zonas alluvialas alpinas da l'inventari è la situaziun differenta: sulettamain 5 dals 66 objects han in reschim d'aua modifitgà, per exempel sut in mir da fermada.

Vadret da Morteratsch (GR)

La revitalisaziun

La **revitalisaziun** da zonas alluvialas inactivas ha per mira da restabilir cumpletamain u per part l'erosiun e la sedimentaziun da substrats ed in reschim da l'aua che pussibilescha inundaziuns periodicas. Las cuminanze da viver da las zonas alluvialas pon sa regenerar. Il spazi da viver vegn **revitalisà**.

Las restricziuns colliadas a la vita umana u a la protecciun dals bains impurtants han però prioritad, sch'i sa tracta d'examinar pussaivladads da revitalisaziun. I dat dentant blers trajects da curs d'aua nua ch'ina revitalisaziun è pussaivla.

Las mesiras principalas da revitalisaziun consistan en:

- definir in corridor che pussibilescha a l'aua da fumar libramain ses vau
- deplazzar rempars per schlargiar il letg d'inundaziun
- augmentar la quota media d'aua restanta e la quantidad da las auas grondas
- en tscherts cas excepziunals, sbassar en general il profil da la zona alluviala per facilitar l'inundaziun.

Là nua ch'ina vaira revitalisaziun n'è betg pussaivla per motivs da segirezza, permetta la creaziun da biotops da remplazzament da conservar u da megliar la diversitad dals ambient e da las spezias. Talas mesiras tecnicas consistan en:

- realimentar vegls bratschs laterals
- nettegiar u approfondar ils bratschs d'aua morta
- deviar curs d'aua ed inundar surfatschas
- crear puzs

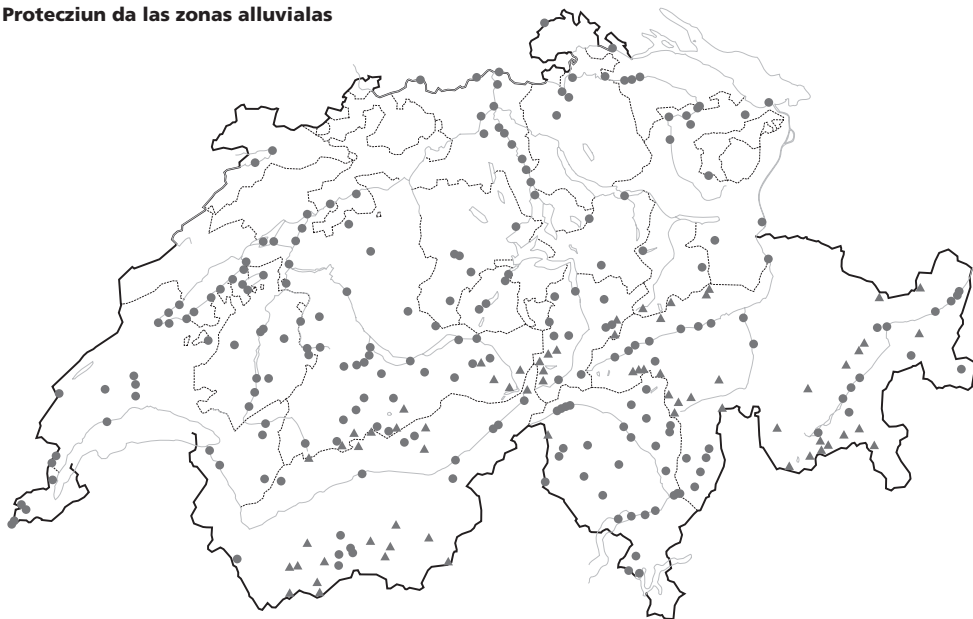

Lavurs da revitalisaziun: schlargiament dal letg da la Thur (TG)

Suenter la revitalisaziun: colonisaziun dals novs bancs da glera da la Thur (TG)

Proteccziun da las zonas alluvialas

Repartiziun geografica da las zonas alluvialas d'importanza naziunala

- Zonas alluvialas en regiuns pli bassas: rivas umidas da flums, deltas e rivas da lais
- ▲ Zonas alluvialas alpinas: terrens proglaizials e planiras alluvialas

Las zonas alluvialas alpinas

Las zonas alluvialas alpinas cumpiglian ils terrens proglaizials e las planiras alluvialas alpinas. Omaduas èn spazis vitals ordvart dinamics, nua che la cuntrada ed ils spazis da viver sa midan cuntinuadamain. Tuttina sco las zonas alluvialas en regiuns pli bassas possedan ellas aua e terrens umids cun las zonas alluvialas tipicas. En questas regiuns alpinas dominescha la vegetaziun da pionier ed ils gvauds èn plitost rars.

Ils **terrens proglaizials** èn las surfatschas vegnidas a la glisch cun la tschessada dals glatschers dapi l'epoca glaziala pitschna (enturn il 1850). Quests terrens sa dividan en duas zonas differentas. Lung ils auals da glatscher sa manifestescha ina midada caracteristica (zonaziun) da l'aua a la terra, chaschunada tras ils barats d'inundaziun, erosiun e sedimentaziun. Las zonas nua ch'ils auals n'han betg pli influenza possedan ina vegetaziun differenta. Ils glatschers tschessads han laschà enavos relievus ritgamain structurads e terrens fitg variads da differentas epocas. Tranter l'ur dal glatscher e las surfatschas ch'èn gia pli ditg libras da glatsch pon ins perquai observar ina successiun tipica en differentes stadis in sper l'auter. Sin ils terrens proglaizials crescha sin in spazi fitg stretg in mosaic varià da las pli differentas societads da plantas.

Las **planiras alluvialas alpinas** èn da chattar en lieus autsituads planivs e plitost vasts da las valladas alpinas. Ellas han la medema zonaziun sco las regiuns alluvialas pli bassas. Cuntrari als terrens proglaizials ch'èn anc relativamain giuvens vegnan questas planiras nizzegiadadas dapi generaziuns da l'economia d'alp.

En cumparegliaziun cun las planiras alluvialas pli bassas èn las planiras alluvialas alpinas anc pli u main intactas. Igl è impurtant da segirar lur svilup liber e da las proteger d'intervenziuns.

Ordinaziun ed Inventari

L'**Ordinaziun** federala davart la proteccziun da las zonas alluvialas d'importanza naziunala è entrada en vigur ils 15 da november 1992. Ella ha per mira da conservar las zonas alluvialas principalas da noss pajais. L'**Inventari da las zonas alluvialas** respectiv cuntegna sunter la 2. amplificaziun **282 objects** cun ina surfatscha totala da **226 km²**. Quai correspunda a 0,55 pertschient da la surfatscha naziunala svizra. Ultra dals 169 objects primars èn vegnids agiuntads en la 1. amplificaziun (2001) 65 terrens proglaizials e planiras alluvialas alpinas. La 2. amplificaziun (2003) sa cumponiva da 55 regiuns alluvialas situadas per la gronda part sin in'autozza tranter 800 e 1800 m s.m.

L'ordinaziun incumbensescha ils chantuns da delimitar exactamain ils objects e lur zonas da plimatsch. Las finamiras ch'ins vul cuntanscher èn da **conservar ils objects intacts, sviluppar la flora e la fauna indigena tipica per las zonas alluvialas e la singularitad geomorfologica**. Uschè lunsch che quai è inditgà e realisabel duai vegnir **restabilida la dinamica naturala dal reschim d'aua e dal transport dal sediment**. Malgrà l'importanza da las finamiras per proteger la natira ha la segirezza da las personas, da las ovras e dals bains impurtants prioritad en cas d'in conflict.

L'ordinaziun definescha las mesiras da proteccziun e da mantegniment ed inditgescha las differentas utilizaziuns ed activitads umanas che ston s'accorder cun questas finamiras. Auters artigels da l'ordinaziun reglamenteschan la proteccziun preventiva, la reparaziun dals donns, las obligaziuns e las prestaziuns da la confederaziun.

Ina collavuraziun impurtanta

En la protecziun da las zonas alluvialas èn implitgads differents partenaris e partenarias. Las incumbensas èn repartidas sco suonda:

	Protecziun da la natira	Gnaud	Agricoltura	Ulteriusas domenas
Confederaziun	<ul style="list-style-type: none"> - designescha las zonas alluvialas d'impurtanza nazionala; - ordinescha las disposiziuns da protecziun (* OZA); - examinescha sch'ìls projects suttames ad ella correspundan a l'OZA; - fa la controlla da success per l'inventari da las zonas alluvialas; - accordescha subvenziuns. 	<ul style="list-style-type: none"> - examinescha sch'ìls projects ed ils programs forestals suttames ad ella correspundan a l'OZA; - accordescha subvenziuns per lavurs forestalas che correspundan a l'intenziun da l'OZA; gestiun da las reservas forestalas, lavurs cun scopos biologics, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - examinescha sche las mesiras da la politica agrara suttames ad ella correspundan a l'OZA; - accordescha subvenziuns per extensivar la cultivaziun da terren agriculs situads entaifer las zonas alluvialas. 	<ul style="list-style-type: none"> - examinescha sch'ìls projects da construcziun, da corecziun da las auas, etc. correspundan a l'OZA; - metta a disposiziun in servetsch da cussegliaziun per zonas alluvialas per cussigliar ils chantuns, las vischnancas, cultivaturas e cultivaturs concernent l'applicaziun da l'OZA.
Chantun, vischnanca tenor il cas	<ul style="list-style-type: none"> - delimitescha las zonas d'impurtanza nazionala e las zonas da plimatsch; - segirescha la protecziun legala - organisescha la reparaziun dals donns; - elavura in plan da gestiun u da revitalisaziun; - fa sin ses stgalim la controlla da success dals objects da l'inventari; - coordinescha la distribuziun da las subvenziuns da la confederaziun. 	<ul style="list-style-type: none"> - delimitescha las reservas forestalas; - adattescha ils plans directivs forestals ed ils plans da gestiun per la protecziun da zonas alluvialas; - organisescha l'attribuziun da subvenziuns federalas. 	<ul style="list-style-type: none"> - cusseglia ed accordescha contribuiziuns per extensivar la cultivaziun agricula sin terren situads en las zonas alluvialas; - organisescha l'attribuziun da subvenziuns federalas. 	<ul style="list-style-type: none"> - adattescha la planisaziun territoriala chantunala a las finamiras da la protecziun da zonas alluvialas; - accordescha concessiuns e lubientschas da construcziun per projects confurms a l'OZA; - procura per mesiras cunter auas grondas, sche quellas smanatschan persunas u bains impurtants; cumbinescha, sche pussaivel, questas mesiras cun la revitalisaziun da las zonas alluvialas.
Vischnanca	<ul style="list-style-type: none"> - po organisar l'infurmaziun e l'admissiun dal public en zonas alluvialas. 	<ul style="list-style-type: none"> - cultivescha ils gnauds communalis en ina moda che segirescha la conservaziun dals gnauds alluvials. 		<ul style="list-style-type: none"> - adattescha la legislaziun e la planisaziun communal a l'OZA ed als perimeters dals objects.
Proprietarias e proprietaris, utilisaders ed utilisadas		<ul style="list-style-type: none"> - accordeschan l'utilisaziun dal gnaud cun las finamiras da protecziun per ils gnauds alluvials; - servetgan subvenziuns per tschertnas lavurs forestalas en il senn da l'OZA. 	<ul style="list-style-type: none"> - cultiveschan extensivamain las surfatschas agriculas situadas en las zonas alluvialas e survegnan compensaziuns per questas prestaziuns ecologicas. 	

* OZA: Ordinaziun davart las zonas alluvialas dals 28 d'october 1992

Indemnisaziun per la protecziun da las zonas alluvialas

Las leschas ed ordinaziuns relevantas da la confederaziun e dals chantuns garanteschin in sustegn finanziar a proprietarias e proprietaris da terren ed a cultivaturas e cultivaturs ch'acceptan ina sminuziun da lur gudogn en favur da la protecziun da las zonas alluvialas. Il medem vala per quellas persunas che segireschan ina prestaziun senza gudogn economic direct.

Contribuziuns vegnan accordadas per mesiras che sa repetan mintg'onn (mantegniment, cumpensaziun per reducziun dal gudogn). Tranter las mesiras unicas che pon vegnir indemnisadas figureschan las lavurs da revitalisaziun e l'elavuraziun dals plans da protecziun e da gestiun.

I pon era vegnir accordadas contribuiziuns per lavurs forestalas, agriculas e vi dals curs d'aua. Ils servetschs chantunals da protecziun da la natira coordineschan l'attribuziun da subvenziuns per questas differents lavurs.

Impressum

Editur: Uffizi federal d'ambient, gnaud e cuntrada (UFAGC), CH-3003 Berna, www.umwelt-schweiz.ch
L'UFAGC è in uffizi dal Departament federal per ambient, traffic, energia e communicaziun (DATEC) © UFAGC, Berna, 2005
Restampa actualisada
Redacziun: Christian Roulier, Leslie Bonnard (servetsch da cussegliaziun Zonas alluvialas), Stephan Lussi (UFAGC)
Fotos: Peter Keusch, Nino Kuhn, Konrad Lauber
 © Haupt Bern, Michel Roggo, servetsch da cussegliaziun Zonas alluvialas

Cumposiziun: Marianne Seiler, Berna
Traducziun: Ursulina Monn, Lia Rumantscha
Cità: UFAGC (ed.), 2005: Las zonas alluvialas da la Svizra. Berna, fegl plegabel
Remartga: Quest fegl plegabel datti er en tudestg, franzos e talian. La versien englaisa exista en l'internet sut www.buwallshop.ch (download PDF)
Da retrair: UFEL, vendita publicaziuns CH-3003 Berna, tel. 031 325 50 50 fax 031 325 50 58 internet: www.bundespublikationen.ch
Nummer d'emputaziun: 319.708rg, gratuit

Infurmaziuns supplementaras survegn ins dals suandants servetschs:

- Servetschs chantunals da protecziun da la natira e da la cuntrada
- Servetschs forestals chantunals
- Servetschs chantunals da las auas
- UFAGC, Partiziun Gestiun da las spezias, CH-3003 Berna, tel. 031 322 93 89, ama@buwal.admin.ch, www.umwelt-schweiz.ch/auen
- Auenberatungsstelle, Elisabethenstr. 51, CH-3014 Berna, tel. 031 331 38 41, www.auen.ch

Publicaziuns da retrair da l'UFEL, vendita publicaziuns, CH-3003 Berna:

- Ordinaziun dals 28 d'october 1992 davart la protecziun da las zonas alluvialas d'impurtanza nazionala; RS 451.31; (en franzos, talian e tudestg) www.admin.ch/ch/d/sr/c451_31.html;
- ils perimeters d'object èn inditgads sut www.ecogis.ch
- Be la midada ha durada, Terrens proglazials e planiras alluvialas alpinas, brochura. UFAGC, 1998; nr. 310.715rg

Publicaziuns da retrair da l'UFAGC, documentaziun, CH-3003 Berna:

- Kartierung der Auengebiete von nationaler Bedeutung [Cartografia da las zonas alluvialas d'impurtanza nazionala: rapport, cartas da vegetaziun, glista dals problems]. Carnet da l'ambient nr. 199; UFAGC, 1993 (en franzos, talian e tudestg)
- Vollzugshilfe zur Auenverordnung [Guid d'applicaziun da l'ordinaziun davart las zonas alluvialas]; UFAGC, 1995 (en franzos e tudestg)
- Bewirtschaftungskonzept für Auenwälder [Concept da gestiun dals gnauds alluvials]; UFAGC, 1999 (en franzos e tudestg)
- Gletschervorfelder und alpine Schwemmbenen als Auengebiete [Terrens proglazials e planiras alluvialas alpinas]. Carnet da l'ambient nr. 305; UFAGC, 1999 (en franzos e tudestg)
- Dossier da las zonas alluvialas, l'UFAGC infurmescha (infurmaziuns davart la protecziun da las zonas alluvialas), (en franzos e tudestg)